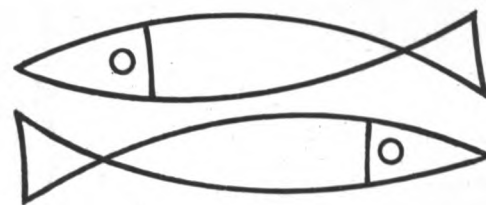

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

redactie en sekr.: postbus 7176, a'dam

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Jeremia en Ebed-Melech

■ Een lijdende knecht

Voor ons besef spreekt Jes. 53 („de lijdende knecht des HEREN”) zonder meer van de Messias. Maar waarom zou deze profetie ook niet van toepassing zijn op andere knechten, zoals Ezechiël (Ez. 4 : 1-8), de profeet of de priesterprofeet Jeremia? Waren ook (hoge)priesters en profeten geen gezalfden? En is Jeremia iets bespaard gebleven? Hij werd, letterlijk en figuurlijk lijdend voorwerp: hij handelt niet meer — er wordt met hem gehandeld; en hoe (Jer. 38 : 1-13)! Hij, de presterzoon, wordt profeet tegen wil en dank — hij kan de dag van zijn geboorte wel vervloeken (20 : 7-18). En als hij het is, weet hij van te voren wat hem te wachten staat: ze kunnen zijn bloed wel drinken. Zelden is er zo'n rampzalige profeet geweest. Het beste wat hij de mensen raden kan, is zich zonder slag of stoot aan Nebukadnezar over te geven. In de ogen van zijn volksgenoten een défaitist, een landverrader.

't Doet denken aan Colijn in 1940 met diens brochure „Op de grens van twee werelden”. Alleen: Colijn was een profeet die brood at, en Jeremia... was óók een profeet die brood at (37 : 21). Maar Jeremia had i.t.t. Colijn een uitdrukkelijke opdracht: te profeteren „die Untergang des Morgenlandes” en de opkomst van het Groot-babylonische Rijk van Nebukadnezar.

■ De barmhartigheden der goddelozen

Een priester profeteert de ondergang van tempel, stad en volk van Jahweh in naam van Jahweh zelf — kan het vreemder? Met hoeveel vraagtekens moet de man zelf hebben gezeten? God heeft niet alleen rare kostgangers in de Bakkerstraat (37 : 21) — brood-etende profeten, maar ook vreemde „broodbezorgers”: van wat Jeremia profeteert lusten de honden nog geen brood, laat staan

ministers en generaals (38 : 1 v.v., vgl. 21 : 1-10). Het moderne levensgevoel moet Jeremia niet vreemd zijn geweest: wat je ook doet of zegt — je doet het altijd verkeerd. Hij walgde ervan (20 : 7-18). Met dit verschil, dat Jeremia het nog veel moeilijker had: de mensen van nu wallen van het leven omdat zij niet in God (kunnen) geloven en Jeremia walgde ervan juist omdat hij niet anders kon dan God geloven... Intussen is, zoals gezegd, de rol van de koning Zedekia praktisch uitgespeeld. Hij is óók een speelbal geworden, en geeft dat machteloos toe (37 : 5). Een mens zonder geloof is een zwak mens, een weifelaar. Goddelozen maken er gretig gebruik van en nemen het heft in handen: Jeremia, de gelovige, moet er aan geloven. En hoe: een langzame dood — levend begraven (38 : 6). Hoe voorzichtig behandelen ze hun (staats-)vijand... Leedvermaak is het deel van het lijdend voorwerp en... de barmhartigheden der goddelozen zijn wreed (Spr. 12 : 10).

■ God zal het u lonen

Het touw waaraan Jeremia voorzichtig wordt neergelaten is lang, maar de arm des HEREN is niet verkort, te kort (Jes. 59 : 1) om te verlossen! De eerste van wie Jeremia hulp mocht verwachten — de koning — laat hem vallen. De laatste van wie hij hulp kon verwachten, een Moorman, een Ethiopiër, redt hem het leven. Ebed-Melech: knécht van de koning, op eigen initiatief. 't Gaat allemaal buiten Jeremia om. En vrijwel ook buiten de koning. De verantwoordelijkheid blijft voor de Moorman: de barmhartigheden van een heiden zijn gróót (38 : 12)! Misschien heeft Jeremia, toen Ebed-Melech zich over de rand van de put boog, terug moeten denken aan zijn eigen profetie tegen Israël: kan een Moorman zijn huid veranderen of een panter zijn vlekken? Dan zoudt ook gij in staat zijn goed te doen, gij die

gewend zijt kwaad te doen (13 : 23)!

God ziet een Moorman het verder brengen dan een Davids-zoon: hij doet goéd. Al kan hij zijn huidskleur niet veranderen. En God zal 't hem lonen! Bij de ondergang van Jeruzalem worden aanvankelijk maar twee namen van geredden genoemd, twee mensen die in leven blijven. De ene is Jeremia (39 : 11 v.v.). De andere is Ebed-Melech (39 : 15-18).

■ Gods reserves

Ik weet niet of ze elkaar toen nog tegengekomen zijn, de Moorman en de zoon van Abraham-Levi. Maar ik weet wel dat, al is de kerk gekerkerd, het Woord van God niet geboeid is (2 Tim. 2 : 9). Dat is 't fascinerende: Zedekia doet niets, Jeremia kan niets doen, maar de God van Israël doet alles wat Hem behaagt (Ps. 135 : 6). Zijn Woord houdt stand in eeuwigheid.

Jazeker — want het eerste dat Jeremia deze Ethiopiër (zijn landsaard staat er nadrukkelijk bij vermeld!) moet zeggen, is: zie, Ik doe mijn woorden over deze stad in vervulling gaan ten kwade en niet ten goede, en zij zullen voor uw ogen geschieden te dien dage. Met eigen ogen zal deze „heiden” zien dat de God van Israël zijn stad, volk en tempel, ja zelfs zijn goede naam prijsgeeft — voorlopig. Israël krijgt waar het om gevraagd had.

Maar deze Moorman krijgt wat hij niet heeft durven hopen. Hij heeft zijn leven willen verliezen en zal het behouden. Hij zal het zien en beleven dat de God van Israël dingen doet die in geens mensen hart waren opgeklimmen. De schrik mag de man om het hart slaan, als hij aan de vervulling van deze profetie denkt (op gezag van de meest ongeloofwaardige, hulpeloze profeet die hij ooit is tegengekomen: heeft hij hemzelf niet van de dood moeten redden?). En wat de inwoners van Jeruzalem te zien krijgen en ervaren ziet hij evengoed. Een stad rondom omsingeld, afgesneden van alle toevoer van brood en van alle hulp. Een machtig leger waartegen alle verzet machteloos bleek en dat en passant farao Hofra (en dus Egypte) tot een roemloze terugtocht noopte. Een onafzienbaar leger getrainde, weldoervoede soldaten. Maar wat Israël, ondanks heugenis aan Eliza's dagen, niet meer kon

inspireren, zal zijn betrouwen in die angstige situatie zijn. Met nadruk moet Jeremia hem meedelen: zo zegt de HERE der leger-scharen, de God van Israël...

■ Zonder geloof vaart niemand wel

Zelfs al overstromen de plunders straks de stad dronken van lust tot moorden en plunderen, de God van Israël zal zijn legers opdracht geven deze Moorman te beschermen. Het blijft de omgekeerde wereld. Beschermen Gods engelen Israël op zijn tocht door de woestijn vanuit Egypte (Ps. 91 : 11), nu laten ze Israël schieten en zullen ze deze man uit het land ten zuiden van Egypte behoeden. En over op buit beluste soldaten gesproken (wat past God zich aan aan het taalgebruik van een belegerde stad!), Jeremia bood Israël aan uit Gods naam: wie de stad uitgaat naar de Chaldeeën, zal leven en zijn ziel als buit hebben (38 : 2). Maar als Israël weigert, wordt wat het nog heeft aan anderen gegeven, aan een Moorman, een heiden: Ik(!) zal u voorzeker doen ontkomen... uw leven zal u (!) ten buit zijn! Een zaak van vertrouwen, geloof — in Israël niet gevonden. Maar desondanks: mijn rechtvaardige zal door gelóóf leven! Een andere weg ten leven is er niet...

IN DIT NUMMER

Pagina 229
Ds E. R. Postma,
Jeremia en Ebed-Melech

Pagina 230
Ds H. Smit,
De uitnodiging tot een „overstap”

Pagina 231
Prof. C. Veenhof,
Een boek van Dr. Woelderink (3)

Pagina 232
Ds J. Vonkeman,,
Tussen Babel en Pinksteren

Pagina 233
M. de Jonge,
De gouden koets

Pagina 234
Melis Lok,
Een schriftgetrouwe psalmberijming?

Pagina 235
P. C. van Wijk,
Het Woord komt tot het Zijne

De uitnodiging tot een „overstap”

In zijn artikel „De Chr. Gereformeerden en wij” — zie het voorgaande nummer van „Opbouw” — heeft ds Brink het gehad over de uitnodiging tot een „overstapje” zoals die hier en daar van de Chr. Gereformeerde broeders naar ons toegekomen is. Ds Brink rekent deze uitnodigingsmethode kennelijk tot de zaken, die de onderlinge toenadering anders doen verlopen dan wij het ons hadden voorgesteld en ook hadden bedoeld. Ik ben dat helemaal met hem eens. Wel geloof ik, dat we moeten trachten te begrijpen hoe het tot zo'n uitnodiging komen kan. Wat geeft de Chr. Gereformeerde broeders reden tot die uitnodiging? En ook: Wat geeft hun daartoe de vrijmoedigheid? Nu kan ik natuurlijk alleen maar uit eigen ervaring spreken. Toch ben ik, dacht ik, in die eigen ervaring iets op het spoor gekomen, dat van algemene betekenis is. Het is de moeite waard daarover iets meer te vertellen.

Aan één van de samensprekingen, die hier en daar gehouden zijn en die alle de mogelijke vereniging van de Chr. Gereformeerde en onze kerken tot onderwerp hadden, heb ik ook mogen meedoen. Bij beide kerkeraden leefde de overtuiging, dat de eenheid een door Christus geboden zaak was. Ook leefde onder ons sterk de gedachte, dat bij een eventuele plaatselijke vereniging niet zou mogen worden geëist dat de **eigen** verbondenheid met de zusterkerken en de broeders en zusters in de kerken zou worden afgesneden en beëindigd. Een dergelijke eis zou — zoals het enigmatische emotioneel werd geformuleerd — neerkomen op het doorsnijden van door de HERE gegeven familiebanden terwille van een nieuw huwelijk!

Toen dat in alle duidelijkheid was gesteld hebben de Chr. Gereformeerde broeders ons gezegd, dat er dan eigenlijk geen mogelijkheid tot voortgang meer inzate. En toen... volgde nog eenmaal van hun zijde de door ds H. Brink geïsignaleerde uitnodiging tot een „overstap”, de vraag of het ons niet mogelijk zou zijn gewoon „en bloc” Chr. Gereformeerd te worden.

Hieruit was ons volledig duidelijk vanuit welke gedachte de uitnodiging werd gelanceerd. Er was echt geen sprake van een soort „kerke-

Kerkelijk Leven

lijk superioriteitsgevoel” bij onze Chr. Geref. broeders. Ook niet van de doffe en harde onverschilligheid, die zich zo vaak verstoort in de briljante konstatering, dat „onze kerkdeuren toch zeker voor u openstaan”. Neen, zij konden niet over de kerkverbandelijke komplikaties heenkomen! Dat was de zaak! Zij durfden ons niet welkom te heten met onze zusterkerkelijke „inbreng” en zo een kerkelijke verbondenheid te aanvaarden met kerken, die zelf (nog) niet vielen onder de eigen Chr. Gereformeerde kerkverbandelijke „administratie”. „Gewoon Chr. Gereformeerd worden” betekende dus in feite het loslaten van alle in eigen kerkelijke kring ontvangen en aanvaarde gemeenschapsbanden en verplichtingen (van het aanvaarden van attestaties tot en met de samenwerking op zendingsgebied). In die uitnodiging tot de „overstap” ging het in feite om dat negatieve! Om het afsnijden van de zaken die het voor de Chr. Gereformeerde broeders zo gekompliceerd zouden maken!

Zo'n uitnodiging tot de „overstap” bevordert de onderlinge toenadering bepaald niet. Zij wekt al gauw ergernis. In het voorgaande heb ik gezegd, dat de invitatie helemaal niet uit een „kerkelijk superioriteitsgevoel” hoeft voort te komen. Dat mag dan waar zijn, maar... beschouwt men van Chr. Gereformeerde zijde ons kerk-zijn toch niet al te zeer als een „inferieure zaak”? Waar haalt men de moed vandaan ons een verzoek te doen dat men zelf geen ogenblik in overweging zou willen nemen? Voor hen zou het een onmogelijkheid zijn de kerkelijke verbondenheid, die zij binnen het verband van hun kerken mogen genieten, op te geven. En wij zouden er ook niet aan denken dat van hen te vragen! Maar... mag het dan wel aan ons en van ons gevraagd worden? Moeten wij dat offer dan maar wel brengen?

Genoeg om aan te geven dat er heel gemakkelijk wrijving ontstaat en dat wij de uitnodigingsvrijmoedigheid bij onze Chr. Gereformeerde broeders vrij vlug als vrijpostigheid beoordelen! Ik dacht ook, dat onze Chr. Gereformeerde broeders dat moesten kunnen begrijpen.

Pastorale notities

Zich taal en denktrant van de bijbel eigen maken

Het dagelijks uit de Bijbel onderwezen worden is van niet te overschatten betekenis. Zo raken we ondermeer vertrouwd met de bijbelse gedachtenwereld en gewinnen we aan de taal en zeggwijzen van Gods Woord. Wij maken ons dan als kinderen van het Verbond de taal van het Verbond eigen. Ieder volk spreekt zijn eigen taal. Wereldse mensen spreken de taal van de wereld. Kinderen van Gods Koninkrijk spreken de taal van het Koninkrijk. Zij leven bij bijbelse gedachten. Zij bedienen zich meermalen van bijbelse woorden en begrippen. Zij zijn gewend aan bijbelse zeggwijzen en voorstellingen. Gezien de taal- en denkwereld waarin we dagelijks moeten verkeren gaat van dit alles een zuiverende en corrigerende invloed uit. Het bevordert een kritische instelling en voorkomt een zondermeer mee praten en mee oordelen met een ieder om ons heen.

Omgekeerd zullen zij die niet mee naar de Bijbel luisteren en bezig zijn Gods Woord uit hun leven te verdringen ook in hun taal verbasteren. Zij raken vertrouwd met een onbijbels denken en spreken, zoals ontkerstende mensen in omgang en gesprek, in boek en geschrift hen daarin voorgaan.

Op deze wijze wordt ook hun gedachten- en voorstellingswereld in afvallige zin beïnvloed. Met als gevolg dat ze hoe langer hoe meer afkerig tegenover de Bijbel komen te staan. Ze vervreemden dermate van de Schrift, dat deze hun ten slotte niets meer zegt. Wanneer wij aandacht vragen voor het spreken in bijbelse zin denken we aan wat de apostel Paulus schreef (1 Petr. 4 : 21): 'Spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God'. Hij bedoelde daarmee niet het pleit te voeren voor wat men wel eens denigrerend de tale Kanaäns heeft genoemd. Maar hij wil de verkondigers van het Evangelie er op wijzen dat de toon en inhoud van de prediking in overeenstemming met de Schrift moeten zijn. Wij mogen wat de Bijbel zegt heus wel in eigen taal en zeggwijze weergeven. Overzetten in goed hedendaags Nederlands. Als wij bij dit transponeren maar bedacht blijven, hetgeen de Bijbel bedoelt te zeggen, niet om te vormen naar eigen gedachteschema's en ideeën, welke aan de Schrift vreemd zijn.

B. Telder, Bilthoven

Maar nu de hand weer gauw in eigen boezem! Zou het niet eens zo kunnen zijn, dat de Chr. Gereformeerde broeders in alle eerlijkheid van mening zijn, dat het voor een plaatselijke gemeenschap van vrijgemaakten helemaal niet zo zwaar is de verbondenheid met de zusterkerken op te geven? Zouden zij niet in alle eerlijkheid kunnen denken, dat het voor ons inderdaad veel lichter is dan voor hen? Welke „image” hebben we op het gebied van de zusterkerkelijke verbondenheid? Kunnen we het buitenstaanders-van-dichtbij-en-van-veraf kwalijk nemen als ze de gedachte hebben, dat de verbondenheid tussen onze kerken hoofdzakelijk een „ideel” karakter draagt? Dat onze verbondenheid-in-de-Here, waarover wij grote en goede en ware dingen zeggen, erg veel heeft van een prachtig vliegtuig, dat blijft rondcirkelen omdat het geen permissie krijgt om te landen op de begane en begaanbare grond van de echte en werkelijke kerkelijke levenspraktijk? Neen, u hoeft mij niet te vertellen, dat het toch echt nog wel anders ligt. We hadden dat anderen veel duidelijker moeten vertellen! De realiteit van onze verbondenheid, het „niet-platonische” van onze zusterkerkelijke

liefde, had heel wat meer en heel wat duidelijker naar buiten toe moeten blijken! Als men het van onze conventsverslagen en conventsdebatten moet hebben...! Ik kan me dus echt wel voorstellen, dat een Chr. Geref. kerkeraad eerlijk van mening is, dat hijzelf niet en nooit... maar dat wij „buitenverbanders” heel gemakkelijk het offer van de kerkelijke verbondenheid kunnen brengen! Een hoofdzakelijk ideel verbonden-zijn, waarbij de „idee” geen duidelijk omschreven „landingsrechten” heeft in de levenspraktijk! Kun je dan inderdaad de partner niet ter wille zijn en alle formele komplikaties door een eenvoudige „overstap” voorkómen?

Een volgende keer wil ik graag aangeven waarom de ons opgeplakte „image” fout is. Maar nu wil ik nog één maal vragen of wij er **onschuldig** aan zijn, dat men dit beeld van ons heeft ontworpen. Bij het wederzijdse begrip behoort ook de hand die in eigen boezem gestoken wordt.

Een boek van Dr. Woelderink

(3)

De „belofte” neemt een belangrijke plaats in in het leven des geloofs van de gelovigen en van heel de kerk van God.

Het eerste woord dat God na de val van de mensen spreekt is een belofte. Het is de belofte dat het zaad van de vrouw de kop van de slang zou vermorzelen. Deze belofte is de openbaring van Gods genade die in Jezus Christus tot haar volheid zal komen. Ze wordt terecht de „moederbelofte” genoemd. In die belofte wordt ons Gods Vaderhart geopenbaard. Niet maar genoemd, besproken, maar **geopenbaard!** Dat wil zeggen: **geschonken**. Deze belofte is de bron van alle andere beloften.

Een grote, beslissende plaats in het leven van het volk Gods neemt voorts in de belofte die de **HEERE** aan Abraham gaf. We lezen die in Gen. 17:7: „Ik richt mijn verbond op tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn.” Deze belofte is de belofte van het verbond, de verbondsbelofte, die de basis is voor de verhouding-van-liefde tussen de **HEERE** en het volk Israël. Deze belofte is geldend gebleven ook in de Nieuwe bedeling. In het Doopsformulier wordt ze geciteerd als grond voor de kinderdoop. En Paulus zegt nadrukkelijk dat deze belofte ook voor de Joden nu nog geldt. „Hunner, zo schrijft hij, **IS** de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbondenheid en de wetgeving en de eredienst en de beloften. (Rom. 9:5).

☆☆☆

Woelderink heeft zich in het pas verschenen boek van hem: **Verbond en bevinding** — de bundeling van een aantal in verschillende tijdschriften en brochures gepubliceerde studiën — intensief met de belofte bezig gehouden. Met grote scherpte en klaarheid heeft hij het karakter en de funktie van de belofte in het verlossingswerk van God in Christus gezien en getekend.

Heel het leven van Gods kerk in de oude en nieuwe bedeling, zo schrijft hij, wordt gedragen door Gods beloften en door het geloof in die beloften. Het heil Gods, de ganse verlossing die Hij in Christus tot stand wil brengen en ook metterdaad tot stand brengt draagt **het karakter van een belofte**. In die belofte van Gods barmhartigheid ligt geheel het verbond besloten waarin God met zijn volk wil leven en ook metterdaad leeft.

Meestal gaat men bij het spreken over het verbond uit van de **werkelijkheid** daarvan om vandaar tot de beloften te komen die dan in het verbond begrepen zijn.

Maar zo zet men de zaak op zijn kop!

Het is namelijk juist omgekeerd!

We moeten beginnen niet uit te gaan van de belofte om vandaar te komen tot de werkelijkheid van Gods genade, tot de werkelijkheid ook van het verbond der genade. Als God tot Abraham zegt: Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw zaad na u in hun geslachten, dan is het niet zo dat we alleen volgende woorden: om u te zijn tot een God en uw zaad na u, met een belofte te doen hebben. Neen, **heel** dat woord is een belofte van Gods barmhartigheid. Het is niet zo dat het verbond **buiten** die belofte staat en slechts beloften **inhoudt**, beloften in zich bergt. Neen het verbond zelf komt **in de belofte** naar ons

toe. Het verbond heeft de vorm, het karakter van een belofte. Het verbond bestaat alleen, fungeert alleen, **in en door** die belofte en door het geloof in die belofte.

☆☆☆

De strijd van de Hervormers met de Rooms-katholieke theologie ging juist over deze kwestie!

Zeker, die strijd ging ook hierom of de mensen uit de werken of uit de genade, en **alleen uit de genade**, gerechtvaardigd worden — sola gratia! Maar daarover ging het niet uitsluitend en zelfs niet in de eerste plaats. Het is immers zo dat Rome bereid is om de **primaire** rechtvaardiging alleen aan de genade toe te schrijven, aan Gods genade, met uitsluiting van alle werk! Daarom ging het niet **alleen** om de tegenstelling uit de werken of uit de genade.

Neen, de tegenstelling met Rome ging ten diepste over de vraag of de rechtvaardiging tot stand komt uit de werken of **uit het geloof**. Het ging, anders gezegd, niet in de eerste plaats over de vraag naar de **bron** der rechtvaardiging maar over de **weg** waarlangs, de **manier** waarop die rechtvaardiging tot stand komt.

Rome wilde zonder bezwaar toestemmen dat het **uiteindelijk** Gods genade, in de zin van Gods goedgunstige gezindheid, is die de grond is van de rechtvaardiging der zondaren.¹⁾ Maar Rooms-katholieken en Reformatoren gingen radicaal uiteen bij de vraag **hoe** die rechtvaardiging geschonken werd.

De Roomse Kerk wilde namelijk beslist niet weten van een schenking van de rechtvaardiging aan de goddelozen in **en door de belofte**. Zij wilden alleen weten van zo'n schenking als van een **daadwerkelijke** mededeling van Christus' rechtvaardigheid aan de goddelozen. Zó dat de christen „werkelijk” gerechtvaardigd wordt.

Dat „daadwerkelijke” vatten zij dan op in de zin van een mededeling van die rechtvaardiging door het „**instorten van genade**” — de bekende „gratia infusa” waarover de Roomsen graag spreken — en die door de sacramenten wordt tot stand gebracht.

Daartegenover beleden de Reformatoren dat ons de gerechtigheid van Christus uitsluitend en alleen geschonken wordt **in de belofte van het Evangelie**. En dat zij daarom alleen ons deel wordt **door het geloof**. Noch Luther, noch Calvijn wisten op dat punt van toegeven. In het **sola fide**, het „alleen door het geloof”, lag en ligt de kern van het verschil tussen Rome en de Reformatie wat betreft het deel krijgen aan de rechtvaardiging, aan de verlossing. Kortom: aan heel het heil in Christus.

☆☆☆

Zoals gezegd wordt niet alleen de rechtvaardiging — de vrijspraak van zonde en schuld — maar **al het heil** ons geschonken **in de belofte**. Heel het verbond, met alle weldaden daarvan dat wil zeggen, het volle heil: wedergeboorte, heiliging, volharding, het eeuwige leven worden ons in de belofte des Evangelies geschonken en door het geloof ontvangen. De Heidelbergse Catechismus leert nadrukkelijk dat wij daaraan **door het geloof** — en dat wil zeggen:

¹⁾ De Roomse theologen onderscheiden tussen de genade als goddelijke goedgunstige gezindheid, de eeuwige genade en de geschapen genade. De eerste is de achtergrond van al het heil. De tweede wordt door de sacramenten geschonken, dat is de ingestorte genade, de gratia infusa.

door de belofte — **Christus en al zijn weldaden** deelachtig worden.

Door deze woorden wordt het leven van Christus' kerk en van de gelovigen over heel de linie getypeerd als een leven der geloofs en dus als een leven uit en door de belofte.

In art. 35 van de Ned. Gel. Bel. belijdt de kerk: „Nu hebben degenen die wedergeboren zijn in zich tweeërlei leven: het éne is lichamelijk en tijdelijk, hetwelk zij van hun eerste geboorte medegebracht hebben en alle mensen gemeen is; het andere is geestelijk en hemels, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het **Woord des Evangelies** — d.i.: door de belofte in de weg des geloofs — in de gemeenschap des lichaams van Christus.”

Hetzelfde belijdt de kerk ook als zij zegt — in art. 24 der Ned. Gel. Bel. — „dat het waarachtig geloof, in de mens gewrocht zijnde door het Woord Gods en de werking van de Heilige Geest, hem wederbaart en maakt tot een nieuwe mens, en doet hem leven in een nieuw leven en maakt hem vrij van de slavernij der zonde.” Ook hier wordt weer uitdrukkelijk gezegd dat het **ganse heil** door de mens wordt ontvangen door middel van het Evangelie, de belofte, in de weg des geloofs.

☆☆☆

Het karakter van de belofte wordt bijzonder duidelijk als wij letten op het verschil in de waardering van het Woord Gods tussen de Rooms-katholieken en de Reformatoren.

De Reformatoren voerden ten opzichte van de Rooms-katholieke kerk geen nieuw „Schrift-principe”, geen nieuwe „inspiratieleer” in. De Rooms-katholieken aanvaardden ook van harte de Heilige Schrift als het geïnspireerde, onfeilbare, gezaghebbende Woord van God. Maar de Reformatoren zagen de **betekenis**, van het Woord, de **funktie** daarvan in het verlossingswerk Gods in Christus geheel anders. De Rooms-katholieken zagen het Woord als betrouwbare mededeling omtrent God en zijn werk en voorts als regel om naar te leven. Daarin gingen de Reformatoren geheel met hun Rooms-katholieke opponenten accoord. Maar tegelijkertijd waren zij van oordeel dat de eigenlijke, de unieke betekenis van dat Woord en andere was, méér was. De Reformatoren zagen die typische, unieke betekenis daarin, dat God in Christus door de Geest in het Woord de vergeving der zonde, het eeuwige leven, ja, Zichzelf **schenkt**; dat het Woord naar zijn speciale aard het heil „**bevat**”; dat dat heil in het Woord voor de mensen een gestalte krijgt; daarin aan hen wordt geschonken en daarin ook door hen in de weg des geloofs wordt ontvangen en „bezeten”.

Dit is het essentiële van de opvatting van het Woord bij de Reformatoren. Het ging daarin dus vóór alles over de **wijze** waarop God zijn genade schenkt: **sola fide** — alleen door het geloof —, dat onlosmakelijk verbonden is aan het **solo verbo Spiritus Sancti** — alleen door het woord van de Heilige Geest. M.a.w.: de Reformatoren zagen het Woord vóór alles als **BELOFTE**.

☆☆☆

Ik zal nooit vergeten met hoe grote verbazing ik voor ongeveer veertig jaar begon in te zien hoe Calvijn over het Woord Gods oordeelde. Het was als een openbaring voor mij.

Ik zal één uitspraak, een zeer typerende, hier weergeven. Het is er een uit het prachtige „**Kort Tractaat over het Heilig Avondmaal**” dat de jonge Calvijn schreef en waarin hij een „consensus”, een overeenstemming, nastreefde tussen de Avondmaalsopvatting van Luther, Zwingli en hemzelf.

In dat Tractaat leest men o.a. het volgende. „De ganse Schrift zegt ons, dat het geestelijke brood, waardoor onze zielen worden onderhouden, datzelfde Woord is waardoor de Heere ons deed wedergeboren worden; maar zij voegt er tevens de reden daarvan aan toe: namelijk het feit dat Jezus Christus, die alleen ons leven is ons daarin wordt **gegeven en toegediend** (nous est donné et administré). Want wij moeten niet menen, dat er ergens elders leven is dan in God. Maar precies zoals

J. VONKEMAN — RICHMOND, ZUID-AFRIKA

Tussen Babel en Pinksteren

Er waren onlangs artikelen te lezen in het Gereformeerd Weekblad over Zuid-Afrika onder de titel: „ook al ben je er geweest...” De schrijver J. T. Bakker heeft een duidelijke bedoeling met de titel: ook al heb je alles in Zuid-Afrika bekeken, je blijft toch 'tegen', al heb je met eigen ogen de thuislanden gezien, je blijft een tegenstander van het beginsel dat de verschillende rassen zich het best gescheiden kunnen ontwikkelen, je blijft je stoten aan het overal opduikende gediscrimineer dat de blanken toch wil bevoordelen boven de zwarten. Hoe vaak stuit je niet op de gedachte dat je geen fatsoenlijk Christen kunt zijn en tegelijk Zuid-Afrika verdedigen.

Het vreemde is dat er inderdaad zeer fatsoenlijke Christenen zijn in Zuid-Afrika die het grote beleid van gescheiden ontwikkeling ondersteunen. Ik weet ook wel dat we op glad ijs zijn wanneer we de vraag 'wat is waarheid' gaan aflezen aan de integriteit van de propagandisten hetzij pro hetzij contra. Een Gereformeerd mens met name wordt in deze subjectivistische contreien al gauw schrikkerig. Maar ik wil toch ook wel vastleggen dat vele jaren leven met de realiteit van het Koninkrijk der hemelen aan een mens niet ongemerkt voorbijgaat. Het zou al te goedkoop zijn de Zuidafrikaanse Christenen met een hoofs gebaar weg te vegen als mensen die volslagen ongevoelig zijn voor een beroep op het Woord van God. Zo zou het ook beneden de maat zijn om als Zuidafrikaanse gelovige achter de kritiek van Nederlandse Christenen communistische invloeden te bespeuren en daarmee de goedwillende criticus buiten spel te zetten.

■ 'ook al ben je er geweest...'

Dat is toch wel de uiterste toegeeflijkheid die je van een Nederlander mag verwachten: hij is 'tegen', als Nederlander, q.q. maar hij heeft zich nog de moeite genomen erheen te gaan ook, naar Zuid-Afrika, om nu niet alleen in geloof maar ook in aanschouwen te kunnen leven. Nodig is zo'n reis niet. Je hoeft er niet geweest te zijn. Verschenen er onlangs niet artikelen onder deze titel hier of daar?!

De schrijver van deze artikelen is in Zuid-Afrika geweest; hij is er nog. Hij heeft in de loop van vele jaren al aan vele kantlijnen gestaan, zonder zich ooit een fervent voorstander van het Nederlandse team of van het Zuidafrikaanse team te kunnen voelen. Hij heeft soms weemoedig het hoofd geschud wanneer Nederlanders na een stuntelig in het Engels gevoerd gesprek met een ontwikkelde Bantoe het kleurvraagstuk alweer onder de knie hadden, terwijl hij — het roemen dient wel tot niets — na zoveel jaren van gesprekken in de inheemse taal nog lang niet zover was. Maar ook verbijsterde het hem te zien dat soms Zuidafrikaners het niet konden opbrengen de Bantoe als mens te zien en te behandelen.

Je voelt je hier zo dikwijls tussen de wal en het schip beklemd zitten. Tussen de vaak meedogenloze kritiek van Nederlandse zijde die het doet voorkomen alsof je een racistische nazi bent als je het waagt één goed woord van Zuid-Afrika te zeggen, en het soms openlijke soms latente superioriteitsgevoel dat hier zo dikwijls bij blanken t.a.v. zwarten wordt aangetroffen. Het vreemde daarbij is dat het verwarrende gevoel over je komt dat beide partijen gelijk hebben en ongelijk. We kunnen er niet onderuit dat alle mensen als mensen gelijk zijn. Maar zo'n uitspraak vraagt verduidelijking. Anders wordt het een kreet. Wat is precies het soortelijk gewicht van dat gelijk-zijn. Is dat een maatschappelijke realiteit of misschien 'n maatschappelijk ideaal dat we moeten streven naar gelijke salariering, behuizing en wat niet al voor allen, en dat wie er maatschappelijk uitspringt de zondebok wordt. Wat betekent religieuze gelijkheid precies? Ik ben een Gereformeerd dominee die met een ongeletterde Bantovrouw het kruis voorbij moet. Maar mijn verantwoordelijkheden en mogelijkheden zijn veel groter. Dit zijn geen gestolen gegevens; deze verantwoordelijkheden en mogelijkheden zijn mij door God gegeven. We hanteren verkeerde maatstaven wanneer we op stations het ene volk dwingen van toilet A gebruik te maken en het andere volk van toilet B. Intussen zou ik het griezelig vinden om met alle Zoeloes die ik hier ken van hetzelfde toilet gebruik te maken, niet omdat 't Zoeloes zijn maar omdat bij zeer velen de hygiëne nog wel op 'n erbarmelijk laag pitje brandt. Wie een Bantoe uit de kerk weert omdat hij een zwartman is, is te beklagen; tegelijk ben ik de Heere zeer dankbaar dat mijn gzin af en toe een dienst in een blanke gemeente kan bijwonen; als regel kan wel gesteld worden dat in gemengde diensten of het éne volk of het andere volk zich niet door de Heer zal aangesproken voelen. Je mag niemand op grond van zijn huidskleur uit de kerk weren, maar gemengde diensten zijn meestal niet meer dan politieke demonstraties.

■ „Babel werd een babelstad”

Wanneer we het Bijbels onderwijs over het ontstaan der volken serieus nemen komen we vanzelf bij Babel terecht dat naar het lied van Hannie Lam en Wim ter Burg een babelstad werd. De Heere maakt een eind aan het bestaan van één taal als communicatiemogelijkheid. Er kwamen verschillende talen. Binnen die talen kon je met elkaar converseren. De kontakthrug tussen de verschillende groepen verdween. Het werd zinloos babbelen. Er ontstonden volkeren en culturen. Gewoonten en taal beïnvloedden elkaar wederkerig. Toen de communicatie verbroken werd, ontwikkelden zich specifieke gewoonten binnen de taalgroep en

werd het oude gemeenschapsideaal van de toren een illusie. De toren van Babel werd op zijn best een museum.

Het bestaan van volken en talen in Gen. 11 is geen gevolg van een natuurlijke ontwikkeling; de rijke verscheidenheid in de wereld is niet geboren uit het gebruik van scheppingsmogelijkheden. Door het oordelend ingrijpen van God spatte de mensheid - geschapen om één te zijn - uiteen in een bonte verscheidenheid van talen, culturen, volken, religies en gemeenschappen. Door het eigenwijze optreden van de mensheid zag God zich genoodzaakt deze weg te gaan, de weg van onnatuurlijke omhuizing. Op het algemene verval vóór Noach kwam God met het antwoord van de zondvloed; op de torenbouw kwam de verstrooiing. Niet een situatie om tevreden mee te zijn, om zich bij neer te leggen. Wie is blij met een onnatuurlijke omhuizing van Gods schepping? Het laatste woord is nooit aan het oordeel.

De Heere liet het er dan ook niet bij zitten. Direct na de torenbouw begint God met de voorbereiding voor de bouw van Israëls volk om tenslotte terecht te komen bij het nieuwe volk van God dat uit de volken en talen na Pinksteren zal opstaan.

■ Pinksteren is een geloofsrealiteit

Met Pinksteren worden de Joodse vertegenwoordigers van de volken der wereld aangesproken. De volken die we met Babel uit het oog hadden verloren, en met wie op hun lange tocht door de geschiedenis geen communicatie mogelijk was geweest, komen weer in het gezichtsveld. Gedurende de helle lange periode van het O.T. hebben ze als het ware om de hoek geleefd; uit het gezicht maar heilshistorisch toch niet te ver weg. Daar treden ze in de Joodse vertegenwoordigers weer in het voetlicht en horen in hun eigen taal van de grote daden van God in Christus. Voor de boodschap blijkt de gebrokenheid van Babel uiteindelijk geen beletsel te zijn. Jezus' heil komt tot alle volken over. De met Babel omgebogen lijn wordt met Pinksteren weer teruggebogen. In de Pinkstergemeente wordt weer iets zichtbaar van de vóór-Babelse mensheid. In Jezus Christus is geen onderscheid tussen Griek en Jood, besneden of onbesneden, barbaar en Scyth. Dat alles telt niet meer in de kerk. Dat speelt geen rol meer. Babel is buiten spel gezet.

Intussen moeten we een verschil tussen Babel en Pinksteren niet uit het oog verliezen. Babel is a.h.w. een **zintuigelijke realiteit**. Of je wilde of niet, of je protesteerde of niet, je werd mee verspreid. Reken maar dat er wel gelovigen waren die geprotesteerd hebben tegen de torenbouw. Gods kerk is er altijd geweest; het zal in die dagen wel een minikerkje zijn geweest, maar een kerk was er. Maar het oordeel van de verspreiding raakte allen. De hele mensheid werd samen verspreid. Pinksteren is een **geloofsrealiteit**. Alleen in Jezus Christus is een mens door de Heilige Geest in staat om over de verschillen heen te kijken, en iets van de oude eenheid waar te maken. Alleen door het geloof treedt men de werkelijkheid van de nieuwe mensheid binnen. Niet door het aanleren van alle wereldtalen wordt Babel aan de kant gezet maar door achter Christus aan te gaan die de Heer is van de nieuwe mensheid — afkomstig uit alle volken en talen — wordt Babel overwonnen.

Babel is wel overwonnen maar is er nog. Parallel met de nieuwe tijd die is aangebroken na Pinksteren, loopt de oude tijd, de Babeltijd die nog heel wat te zeggen heeft, overwonnen als hij is. Babel is nog niet monddood gemaakt, hoewel het een officieel zwijgverbod heeft gekregen. De volken strijden nog met elkaar in koude oorlogen en soms in hete oorlogen. We moeten maar oog krijgen voor dat meervoudige Bijbelse spreken dat het oude (i.c. Babel) er is en toch niet meer is. Het is overwonnen en toch is het machtig. Het is al geoordeeld maar nog niet ingekerkerd.

KANTTEKENINGEN

Op de Wilhelminaschool is het begonnen...

Hij stond helemaal vooraan; een grote, zwaar gebouwde man. En hij was er helemaal bij. Luisterde met aandacht naar de woorden van het eeuwige leven, die in die 'rouwdienst' gesproken werden, zong van harte de liederen van de liturgie mee: 'Vaste rots van mijn behoud...'. Een opvallende man. En ik wist: ik kende hem. Maar thuisbrengen kon ik hem niet. Geen wonder: ik kom bijna nooit op mijn oude geboorteplaats, hoeveel banden ik daar ook heb. Meest op het kerkhof. Dáár ligt het dorp, waar ik ben gewiegd, Vader, Moeder, een oude schoolmaitres, een onvergetelijke schoolmeester, m'n oude dominee, voor mij brandende en schijnende kaarsen, helpers op de weg. Ook anderen. Maar dat is alles lang geleden. En die éne man kende ik niet, hoewel ik hem kende. Tot na de begrafenis hij op mij afkwam, mij de hand toestak, mijn naam noemde, en toen vielen me de schellen van de ogen: Jan Mons...! We hadden elkaar in meer dan veertig jaar niet gezien, en we hadden zo heel dicht bij elkaar geleefd, woonden en speelden als kinderen in dezelfde straat. Daar speelde je toen nog. En 'de straat' was niet maar een geografisch, de straat was toen

nog een sociaal begrip; in die dagen, waarin de sociologie nog niet was uitgevonden. Maar onze kennismaking dateert van 1913. Op de eerste juli werden we door de juf van de eerste klas naast elkaar in de bank geschoven. En van toen af waren we onafscheidelijk. Hij was uit een onkerkelijk en niet-godsdienstig gezin. Vader een vakbekwaam werkmán, moeder een volksvrouw, beste mensen. Dat wel. Maar ze stuurden Jantje naar de Christelijke, naar de Gereformeerde school niet om 'de school met de Bijbel', maar omdat het zo lekker dicht in de buurt was, om de hoek zogezegd. En de bovenmeester en de bestuursders van die school waren toen nog wel zo Christelijk en zo Gereformeerd, dat de schooldeur open stond voor zo'n heidens kind. Want we wisten, dat God de ongerechtigheid der vaders bezoekt aan de kinderen. Maar met máte: slechts tot in het derde en vierde geslacht. En dat zijn barmhartigheid gaat over *duizenden* dergenen, die Hem liefhebben. Dat God ook naar verdoolde verbondskinderen omziet. We zaten na de herdenking al gauw in een haastig gesprek. En ik wilde niet scheiden zonder één ding te weten. En omdat de tijd kort was, zette ik hem de pistool op de borst en zei: Jan, vertel me eens: Vrees jij God? U vind dat misschien ontactisch, zo'n vraag-op-de-man-af. Maar het is catechetische wijsheid: de heidelbergse catechismus valt U en mij ook bijna rauwelings op het dak met de vraag: Wat is Uw enige troost, beide in het leven en in het sterven?...

Pinksteren is er als een werkelijke geloofsrealiteit maar je kunt het alleen zien tegen de Babelse achtergrond. Babel loopt nog door Pinksteren heen.

■ en de moraal van dit verhaal...

We hebben met twee werkelijkheden te doen die wel verweven zijn maar die we scherp uit elkaar moeten houden. We mogen de één niet uitspelen tegen de ander. Ik geloof dat we hier op de misverstanden stuiten die er bestaan tussen Nederlandse en Zuidafrikaanse Christenen. Nederland beoordeelt de situatie uitsluitend van Pinksteren uit. Men zegt: Babel is overwonnen, in Christus is geen onderscheid tussen barbaar en Scyth. Ergo: het Zuidafrikaanse beleid dat zich baseert op de volkerenverscheidenheid is verkeerd. Dat is een legitiem standpunt. Alleen maar: het veronachtzaamt de Babelwerkelijkheid, de politieke werkelijkheid van elkaar niet begrijpende en dikwijls wantrouwende volken. Die werkelijkheid is wel geoordeeld en de verdwijning nabij maar ze is er nog. Dit standpunt — dat ik nu maar gemakshalve het Nederlandse noem — schijnt de zonde niet altijd ernstig te nemen en een te grote wissel te willen trekken op de goedheid van de mens. Het doet je denken aan de socialisten van de twintiger jaren die zich de hemel van de arbeider nabij dachten. Natuurlijk wordt Nederland aan zijn achterdeur toch weer met deze Babelwerkelijkheid geconfronteerd in de Suriname-moeilijkheden bijvoorbeeld. Welk volk en welke religie zal het daar straks ten koste van wie voor het zeggen hebben?

Het Nederlandse standpunt zou moeten beseffen dat niemand gedwongen kan worden uit Pinksteren te leven omdat dit een geloofsrealiteit is. Maar ook het tegengestelde standpunt — dat we nu maar het Zuidafrikaanse noemen — gaat van een werkelijkheid uit. Die van de Babelverscheidenheid. In het verleden heeft Zuid-Afrika ons wel willen wijsmaken dat God de verscheidenheid gewild heeft, het heeft ons met andere woorden Babel voor Pinksteren willen verkopen. Maar tegenwoordig wordt dat standpunt niet meer gehoord. Men wenst zich te stellen op het historisch geworden, de zichtbare werkelijkheid dat de volken niet gelijk zijn, dat het éne achter het andere aankomt, dat integratie teveel gevraagd is van Babel, ja, een onmogelijk te vervullen opdracht zou zijn, en dat we dus politiek maar bij Babel moeten blijven staan.

Hier kan de vraag worden gesteld: hoewel U gelijk hebt dient U niet te vergeten dat er een Pinksterrealiteit is. Juist U, met Uw aanspraak een volk van Christelijke blanken te zijn (ten onrechte meen ik), juist U mag niet vergeten dat er een geloofswerkelijkheid is. Waar de Nederlandse broeder te goed denkt over de mens, denkt U daar niet te slecht van hem? Zuid-Afrika zondigt niet hierin dat het zich politiek op Babel-standpunt stelt. Je kunt Pinksteren nu eenmaal op niemand afdwingen. Maar het maakt hierin een belangrijke fout dat het alleen maar Babel schijnt te kennen en daarom ook van hen die uit Pinksteren leven, een Babel-houding verwacht. Een christen heeft het recht om uit Pinksteren te leven in de Babel-wereld. Een regering heeft de plicht om voor Christenen de mogelijkheden te scheppen om alle mogelijke contact met broeders van andere rassen te onderhouden. Kun je een Babel-man niet dwingen om uit Pinksteren te leven, je kunt evenmin een Pinksterman dwingen om naar Babel terug te gaan.

De moraal van dit (nu al te lange) verhaal is dat op elk van beide standpunten geabstraheerd wordt. De ene werkelijkheid wordt naar voren geschoven ten koste van de ander. Beide hebben gelijk en ongelijk.

Voor Nederland geldt: we leven nog niet in de hemel, denkt U erom? Voor Zuid-Afrika geldt: vergeet U toch niet dat er al hemels licht op aarde valt? Het zou goed zijn meer naar elkaar te luisteren.

Met dit verschil dat de catechismus 'Uw' niet met een hoofdletter schrijft. En zo waagde ik het er op: Jan, vertel me eens, vrees jij God? En vlot kwam het antwoord: Ja, ik heb de Here Jezus lief... Toen deed ik een tweede schot in tijdnood: Jô, hoe is dat zo gekomen? En het antwoord: Dat is een lang verhaal, maar het is begonnen op de Wilhelminaschool... Dat heb ik nooit vergeten.

In een keer zag ik het weer voor me: die schoollokalen, die juffrouw, de meesters. Dat waren ze: nog echte meesters. Die hadden elke morgen argeloos de Bijbelse geschiedenis verteld. Behalve 's maandagsmorgens. De maandagmorgen was voor het psalmversje. Maar op de andere dagen begon het met de Bijbelvertelling. Die meesters vertelden. Echt. Zonder stichtelijkheden. Zonder toepassing. Ze vertelden en ze preekten niet. Van de Here bij Abram onder de eikenbomen van Mamre, van de uittocht uit Egypte, van de muren van Jericho. Allemaal écht gebeurd. Van de kribbe van Bethlehem. En van een léég graf. Omdat Jezus was opgestaan. Zo hebben ze verteld. En dat is iets geweldigs. Want de vertelling is de meest autochtone, de meest originele, de meest krachtadige en de meest effectieve manier van de verkondiging. Uit de Bijbel vertellen is altijd návertellen. Want de Bijbel is Gods grote Vertelboek. De profeten en de apostelen hebben nooit getheoretiseerd, getheologiseerd, nooit in het afgetrokkene gesproken, maar ze hebben verteld, zoals de HERE zelf

verteld had aan hen. En in die verhalen van God komt Hij op ons aan: de God van de schepping, de God van Abraham, Izaäk en Jakob; de God, die de sterren bij name roept, de God en Vader van onze Here Jezus Christus, een God om te vrezen, een God om lief te hebben; de God, die midden in de geschiedenis zijn gangen gaat 'zo vol roem en eer', de God van Vader en Moeder ook. God heeft ons nooit vermoeid met theorieën over het Middelaarschap, met 'alternatieve' leringen, maar Hij heeft verteld door de mond van de Getuigen: 'Zie het Lam Gods. En zo is het begonnen. Op de Wilhelminaschool. Op de 'School met de Bijbel'. Van negen tot half tien. Daar hebben de zaaiers het zaad gestrooid. Argeloos. In de harten van geheide Gereformeerde kinderen. En in harten van vreemden. En toen zijn ze gaan slapen. En het ontkiemde en zij wisten zelf niet hoe.

'Het is begonnen op de Wilhelminaschool'. Wat zou je het die oude meesters graag eens vertellen. Maar ze zijn dood. Hun kinderen kwamen tot eer en ze weten het niet. Maar de dag komt. De doden, die in de graven zijn, zullen horen de stem van de Zoon des mensen en zullen opstaan. En dan zullen ze zien, dat hun arbeid niet ijdel was in de Here.

G. Visse, Haren

DE GOUDEN KOETS

Prinsjesdag, de 3e dinsdag in september, veel bezoek in Den Haag. 't Is ook wel de moeite waard. Je moet zoiets toch ééns in je leven hebben gezien. H.M. de Koningin vertrekt van het paleis aan het Voorhout en gaat temidden van hoffunctionarissen, militairen en politie-te-paard naar de Ridderzaal. Daar wordt Zij met veel luister ontvangen en spreekt daarna de troonrede uit opent op deze wijze het nieuwe zittingsjaar van de Staten-Generaal (1e en 2e Kamer).

In die toespraak komen de belangrijkste nationale en internationale ontwikkelingen tot uitdrukking, het regeringsbeleid, de plannen die in de komende periode ter goedkeuring zullen worden ingediend enz. We kunnen dat allen volgen via T.V. en radio en de kranten geven er een uitvoerig verslag van. Het is een groots gebeuren, elk jaar weer opnieuw: het staatshoofd temidden van de vertegenwoordigers van het volk. Ceremonieel en enige luister past daarbij.

Nadat H.M. is vertrokken, komt de minister van financiën in de vergadering van de 2e Kamer der Staten-Generaal.

Hij heeft in het befaamde koffertje een dikke stapel papieren en deponeert deze op de tafel van de voorzitter met een korte toespraak. Hij zou eigenlijk moeten zeggen (maar doet dat zó niet, want dat klinkt niet officieel genoeg):

Vertegenwoordigers van het volk! U hebt zojuist geluisterd naar de Koningin, die U mededeelde wat er allemaal gebeurt en staat te gebeuren. Dat is heel wat. Nu, ik presenteer U hierbij de rekening ervoor, in deze stukken — de begrotingen. Daar staat in, wat de overheid allemaal ten behoeve van het volk doet en in het komende jaar gaat doen en wat dat wel kost. U kunt in die stukken dat uitvoerig lezen en de prijs ervan staat er duidelijk in.

Wilt U nu die begrotingen bestuderen? Hebt U vragen of aanmerkingen, dan zijn alle ministers beschikbaar om daar met U over te spreken. Ik hoor wel van U wat U er van vindt. En bent U benieuwd hoe we aan al het geld komen, dat nodig is? Ook dat heb ik voor U doen nagaan. U vindt alle gegevens daarover in een boekwerkje, dat ik bij de begrotingen heb gevoegd: de miljoenennota.

In dit jaarlijks gebeuren komt een stuk democratie naar voren.

In oudere tijden reeds hadden vorsten medewerking nodig van adel en steden om mankracht en geld te verkrijgen. Het bestuur bracht mee, dat er offers gebracht werden. Maar de andere partij wilde daar over meepraten. De „bede" van de vorst werd uitvoerig bezien en als ze aanvaard werd stonden daar meestal rechten tegenover, die hij verleende. Ook toen was er overleg; regeerders waren niet „absoluut".

Onze regering, Staatshoofd en ministers, is volgens de grondwet gehouden overleg te plegen bij het tot standkomen van wetten, ook van begrotingswetten. De Staten-Generaal aanvaarden de voorstellen, die bij haar ingediend worden, al dan niet na correctie en zeker nadat er uitvoerig over is gesproken. Zo ook de voorstellen inzake de financiering van de overheidstaken.

De gouden koets, Prinsjesdag, is dus méér dan luister en ceremonie.

Het is de uiting van een democratische bestuursvorm. We mogen er dankbaar voor zijn die zó te hebben. De overheid is er „het volk ten goede" (Rom. 13) en het volk mag — door middel van zijn vertegenwoordigers — over heel veel meespreken.

M. de Jonge, Den Haag

Een schriftgetrouwe psalmberijming?

Vóór mij ligt het vierde cahier van de „Stichting tot verkrijging van een schriftgetrouwe psalmberijming”. Dit boekje werd een aantal maanden geleden aan de kerkeraden toegezonden met het dringende verzoek hieraan aandacht te besteden. Ook „Opbouw” kreeg een exemplaar toegezonden ter bespreking.

Het lag aanvankelijk in mijn bedoeling daar breed op in te gaan. Toen echter ds G. Visee in dit blad een drietal artikelen publiceerde over „Ons kerkboek” (9, 16 en 23 mei jl.) kwam ik tot de ontdekking dat veel van wat ik wilde schrijven al door hem was verwerkt in deze zeer lezenswaardige serie. Ik mag dus wel in eerster instantie voor allerlei algemene opmerkingen over de psalmberijming naar zijn werk verwijzen.

De „Stichting tot verkrijging van een schriftgetrouwe psalmberijming” is opgericht in 1973. Er is een bestuur, waarin we namen aantreffen uit de z.g. „Haarlemse kring”, mensen die reeds jaren zich bezinnen op een nieuwe psalmberijming en die destijds proeven van berijming inzonden aan de toen werkende (vrijgemaakte) deputaten voor de psalmberijming. Verder enkele predikanten (twee vrijgemaakte en één christelijke gereformeerde). Er is ook een comité van aanbeveling dat bestaat uit drie vrijgemaakte en één gereformeerde predikant. De Stichting is ontstaan uit onvrede. Dat is een duidelijke zaak. Enerzijds zijn de broeders en zusters er van overtuigd dat de berijming van 1773 zo spoedig mogelijk vervangen dient te worden door 'n nieuwe berijming; anderzijds kunnen zij zich niet vinden in de nieuwe berijming van de Interkerkelijke Stichting (het „blauwe boekje”). Over deze laatste berijming zeggen zij: „Hoewel erkend mag worden dat de nieuwe psalmbundel (die wij aan dichters danken) verschillende positief te waarderen berijmingen bevat, valt helaas op te merken, dat dit werk een groot (o.i. veel te groot) aantal in het oog lopende fouten en gebreken bevat, voornamelijk ten opzichte van de schrift-/tekstgetrouwheid en de verhouding woord-toon, om voor de eredienst aanvaardbaar te worden geacht. Helaas staat de Interkerkelijke stichting voor de psalmberijming niet (meer) open voor voorstellen tot verbetering.” De nieuwe Stichting heeft zichzelf de volgende uitgangspunten gesteld:

- een zo getrouw mogelijke vertolking van de (grond)tekst. Onvermijdelijke toevoegingen moeten in overeenstemming zijn met de context.
- het gebruik van hedendaags verstaanbaar Nederlands.
- het zo veel mogelijk afstemmen van de zinsbouw op die der melodieën, waarbij met name de muzikale- en woord-accenten met elkaar overeenstemmen.

In het vierde cahier legt de stichting ons 35 psalmberijmingen voor, waarbij echter opgemerkt

dient te worden dat het hier gaat om 22 psalmen. Verschillende psalmen zijn twee of zelfs drie-maal opgenomen met verschillende berijmers. Men doet zelfs geen keus uit die verschillende berijmingen en laat dit blijkbaar over aan de beoordelenden.

Zij spreken de wens uit, dat de reformatorische kerkgroepen, die tot nu toe de I.K.B. niet hebben aanvaard voor gebruik in de eredienst, de handen ineen slaan om tot een voor de gemeentezang aanvaardbaar psalter te komen.

De opmerkingen van ds Visee over „Ons kerkboek” acht ik van grote betekenis in verband met de problematiek, waarvoor wij als kerken staan. Ook wat betreft het werk van deze nieuwe stichting komen dezelfde vraagstukken naar voren als door ds Visee geschetst ten aanzien van ons gereformeerde kerkboek.

Met de poging van de stichting om naast de reeds bestaande I.K.B., die door de grote kerkgenootschappen is aanvaard en die ook in onze gereformeerde kerken steeds meer gezongen wordt en die op de scholen door de jeugd wordt geleerd, een nieuwere berijming te introduceren komt nl. het probleem van de eenheid in het psalmzingen levensgroot voor ons te staan.

In de „binnenverbandse” kerken heeft men gekozen voor een eigen berijming.

Sinds de synode van Hattem de I.K.B. onaanvaardbaar heeft genoemd, is in die kerken het selectiesysteem ter hand genomen. Afgezien van de vraag, of de voorgestelde bundel door de synode van Kampen wordt aanvaard (en dat is inderdaad de vraag nog!), moeten we helaas constateren, dat die kerken hun eigen weg gaan en zich nu ook door een eigen psalmberijming isoleren van de andere zingende gelovigen in Nederland. En zij kunnen dat in zekere zin ook praktisch nog wel voor elkaar krijgen. Ze hebben hun eigen scholen, waar de kinderen die psalmen in de toekomst gaan leren. Hun „eigen” psalmen worden na verloop van jaren het eigendom van de zingende gemeente. Het ideaal dat de nieuwe stichting

voor ogen staat, dat de reformatorische kerkgroepen de handen ineen slaan, zal dus met de „binnenverbanders” al niet lukken.

Maar hoe staat het met „onze” jeugd? Als de kinderen op „gemengde” scholen gaan, leren ze als regel de I.K.B.; gaan ze nog naar vrijgemaakte scholen, dan wordt hun binnenkort de vrijgemaakte psalmbundel geleerd.

Zou de stichting, die nu aan het werk is gegaan, zich niet moeten afvragen hoe groot de levenskansen zijn van haar werk? Hoe groot is het „afzetgebied” voor het werk van deze berijmers?

Destijds is door deputaten voor de psalmberijming deze vraag ernstig overwogen. En toen, maar dat was jaren voor de scheuring, was de vrijwel algemene conclusie, dat wij als vrijgemaakten niet in een isolement moesten gaan met een eigen bundel, als dat niet dringend noodzakelijk was. Als deputaten hebben wij daarbij ook met name overwogen dat het voor de jeugd van de kerk toch wel heel duidelijk te maken moest zijn dat wij niet anders konden dan andere psalmen zingen; m.a.w. wie de I.K.B. afwijst moet niet op een aantal fouten blijven staren, maar aantonen, waarin een pertinent „onaanvaardbaar” gefundeerd is. Want wie met een eigen bundel komt, weet dat hij zich isoleert: van de grote kerkgroepen, en nu ook al van de „binnenverbandse kerken”.

Het doet wat wrang aan, als de broeders van de Stichting stellen: De Interkerkelijke Stichting voor de psalmberijming staat niet (meer) open voor voorstellen tot verbetering.

Wij hebben destijds de boot gemist! Toen het verzoek tot onze kerken kwam toe te treden tot de interkerkelijke stichting is daarop snel afwijzend gereageerd. Men verwachtte er niets van.

Toen de Proeve van een nieuwe berijming in 1961 verscheen en ter toetsing aan de kerken werd voorgelegd, hebben wij niet meegedaan. Terwijl er toen volop gelegenheid tot kritiek was. Kritiek op details en kritiek op hele psalmen. Zes jaar heeft het geduurd eer de kritiek uit de kerken verwerkt was en waar mogelijk ook overgenomen. „Ons aandeel” bestond uit het zenden van „waarnemers” naar de interkerkelijke stichting gedurende twee-en-half jaar. En met name de opbouwende kritiek, geuit door prof. H. J.

Schilder en later ook door drs H. de Jong is zeer conscientieus bezien. En óók — waar mogelijk — overgenomen.

Men is bij de Interkerkelijke stichting werkelijk niet over ijs van één nacht gegaan. En men kan van de I.K.B. niet zonder meer stellen — zoals in het citaat aan het begin van dit artikel staat: een psalmbundel, die wij aan dichters te danken hebben. Want de dichters hebben in de I.K.B. hun eigen ideeën aan de kant moeten zetten om Gods Woord zo nauwkeurig mogelijk na te spreken. Zelfs tegen eigen opvattingen in!

De nieuwe stichting zegt: „Wij ontveinen ons niet, dat een gigantisch werk als een psalmberijming nimmer volmaakt kan zijn, en wel verre van de pretentie te hebben de volmaaktheid te kunnen bereiken, zijn wij van oordeel, dat voor het loffer dat door de gemeente wordt opgedragen aan de Koning der kerk het best mogelijke moet worden nagestreefd”.

Met deze en soortgelijke uitspraken is ieder het ongetwijfeld eens; ook de mensen van de I.K.B. Alleen zullen de berijmers van de nieuwe stichting inmiddels wel hebben ontdekt, dat berijmen vaak is het zoeken van een aanvaardbaar compromis. Wat qua tekst aanvaardbaar is, is nog niet altijd zingbaar. Wat qua gedicht goed is, loopt niet altijd op de (van oorsprong) franse melodieën. De eisen die de melodie met haar heffingen en dalingen stelt, kunnen niet altijd kloppend gemaakt worden met de tekst; tenzij men van de grondtekst afwijkt.

Ik begeef mij thans niet op de weg van detailkritiek op de aangeboden proeve. Het is een kleine moeite om door het wegen van ieder woord en van iedere zin het „onvolmaakte” van iedere berijming aan te tonen. Ook van deze proeve.

Een psalmberijming moet een zeker niveau hebben. De nieuwe stichting vraagt de kerkeraden haar proeve ook te vergelijken met de bundel van de I.K.B. Wel, dat ligt voor de hand. Mijn voorlopige oordeel (het betreft hier tenslotte nog maar een gering aantal psalmen) moet zijn, dat hoewel er zeer verdienstelijke berijmingen in deze nieuwe proeve zitten, er toch wel zeker verschil in niveau is. Voor mij wint nog steeds de I.K.B. het van deze in verschillende gevallen gekunstelde rijmen.

Hulp bij Bijbelstudie

Begin september a.s. zal in de serie „Hulp bij Bijbelstudie” verschijnen: „De brief aan de Efeziërs” van de hand van ds H. Amelink.

Deze Bijbelstudie is reeds eerder in afleveringen in „Opbouw” gepubliceerd en wordt nu in zijn geheel herdrukt. In het verleden hebben deze Bijbelstudies in een duidelijke behoefte voorzien. Ook nu rekenen we daar weer op.

Ter bepaling van de oplage vragen we nu reeds uw bestellingen. U kunt dit doen door volgens onderstaande prijsopgave een bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijff, Troelstralaan 252, Utrecht.

De prijs van 1 exemplaar is f 0,00; 5 exemplaren f 00,00; 10 exemplaren f 00,00; 25 exemplaren f 00,00.

P C VAN WIJK — ZALTBOMMEL

Kom 'es aan het Woord

Het Woord komt tot het Zijne

Als de Here Jezus naar deze wereld komt, is dat voor de mensen een begrijpelijke zaak. Dat wordt ons wel duidelijk als we de Bijbel lezen, met name de vier evangeliën.

Telkens is daar het onbegrip, het ongelooft.

Christus komt naar de aarde en er zijn er maar enkelen, die Hem verwelkomen. En die enkelen — eerst de herders, daarna oosterse wijzen — zijn door God op bijzondere wijze op de komst van de Heiland attente gemaakt. Ze zijn er als het ware met de haren bijgesleept.

We hebben zo juist gezongen van de Here Jezus als overwinnaar, grote Koning, maar tijdens de komst en het verblijf van Hem op deze aarde is van dat koningschap niet veel zichtbaar geworden. Zeker, Hij trad koninklijk op — aan Hem heeft het niet gelegen — maar Zijn volgelingen hebben dat niet gezien. Ze hadden de grootste moeite met Zijn wijze van optreden. Ze hadden andere dingen verwacht. En zelfs als op Golgotha het 'het is volbracht' klinkt, komt wel een Romeinse officier tot de erkenning 'inderdaad, deze man was rechtvaardig' (Lukas 23:47), maar de vrouwen die steeds bij Hem in de buurt zijn geweest gaan specerijen en mirre klaarmaken, zo zeker zijn ze er van, dat de dood van de Heiland het einde is. Dood is voor hen dood. Dat blijft zo, zelfs als de Opstanding uit de dood reeds een feit is — op de paasmorgen. Ook dan nog zijn diezelfde vrouwen druk in de weer met hun specerijen, omdat ze dood van de Levende hebben aanvaard.

Ook op Hemelvaartsdag is het nog niet tot de discipelen doorgedrongen, dat een vernederde Heiland op aarde thuishoort, maar dat een verhoogde Jezus weer naar de hemel moet. Ze zien hun Heiland naar boven gaan, een volk komt tussen Hem en hen in en ze staren verbaasd omhoog. Ze zien de diepte van wat gebeurt niet, ze dóórzien het niet, ze begrijpen het niet en ze grijpen het niet. Weer zijn er engelen nodig om hen wakker te schudden: „Deze Jezus Die van u is weggegaan naar de hemel, zal op dezelfde wijze terugkomen als gij Hem naar de hemel hebt zien gaan”.

Op Hemelvaartsdag hield de jeugd van onze Kerken

de jaarlijkse gespreksdag, deze keer in Zwolle.

Het Woord stond hier centraal, het thema luidde:

Kom 's aan het Woord.

Met onderstaande toespraak opende de voorzitter van het Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité, de heer P. C. van Wijk, de bijeenkomst.

Johannes heeft in de eerste verzen van zijn evangelie op indringende wijze op dit niet-geloven van Jezus als het Woord, dé Bevrijder, gewezen. Ik wil enkele verzen, die we zo juist gelezen hebben, nog eens lezen zoals die voorkomen in de Willibrordus-vertaling:

„In het begin was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Alles is door Hem geworden... In Hem was leven, en dat leven was het licht der mensen En het licht schijnt in de duisternis maar de duisternis nam het niet aan.

Het ware licht kwam in de wereld. Hij was in de wereld; de wereld was door Hem geworden en toch erkende de wereld Hem niet.

Hij kwam tot het Zijne maar de Zijnen aanvaardden Hem niet”

Is het je opgevallen, hoe scherp Johannes hier de zaak waar het om gaat beschrijft en hoe hij tot drie maal toe laat zien, dat op de komst van Jezus, van het Woord, een afwijzing volgde?

vers 5: de duisternis heeft niet begrepen;
vers 10: de wereld heeft Hem niet gekend;
vers 11: de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.
Jezus vangt bot.

De duisternis grijpt het licht niet. De wereld erkent Hem niet. De Zijnen laten Hem passeren.

Het is de grote worsteling van de Zoon des mensen geweest om Zich zo te openbaren, dat de mensen het zouden geloven. In die derde afwijzing tekent Johannes het scherpst de volle diepte van die afwijzing. De Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Het zijn geen vreemden, die Hem verstoten. Het zijn de Zijnen, die Hij kent. Immers Christus kent de Zijnen. Hij

kent hen, die Hij van de Vader heeft ontvangen. Hij kent ze allen, jou en mij. Hij gaat, als Hij naar de aarde komt, niet naar vreemden, maar naar bekenden. Hij kent ze, maar de Zijnen willen Hem niet kennen. Daar moet je eens over nadenken. Het kan gebeuren, dat je iemand ziet die je kent, naar hem toegaat, en dan doet die ander net of je lucht voor hem bent. Welnu, dat is Jezus overkomen. Hij is lucht voor de Zijnen. Hij komt tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen, ze laten Hem gaan, voorbijgaan, passeren.

Je moet thuis eens nalezen Johannes 17, het bekende gebed van de Heiland kort voor Zijn sterven. Hij heeft toen gebeden voor de Zijnen, voor hen die toen leefden en vlakbij Hem waren, maar ook voor die velen vandaag. Hij heeft geworsteld en op dezelfde wijze worstelt Hij vandaag in de hemel nog om het behoud van allen die Hij kent. Hij ziet ze, die velen die zich voor Hem buigen, maar ook die velen die Hem vandaag laten voorbijgaan, die Hem niet meer willen herkennen als de Heiland. Hij kent ze. Hij kent jou, die misschien van plan bent om met God te breken omdat het allemaal toch niets uithaalt. Hij kent je broer voor wie de Bijbel allang een gesloten boek is geworden, Hij kent je zus, die omdat ze je ouders geen pijn wil doen, nog net doet alsof, maar die in feite ook al gebroken heeft met Jezus. Hij kent ze, die van Hem zijn, de twijfelars, de onverschilligen, de aan drugs verslaafden, de vloekers. Hij kent ze, de zoekers die 's avonds met de bijbel in de hand zitten om een weg te vinden. Hij kent de Zijnen, ons en Hij komt opnieuw tot ons vandaag.

Op hemelvaartsdag staat ook Petrus met de anderen naar boven te kijken en ook hij weet niet wat er allemaal aan de gang is. Maar als het eenmaal Pinksteren is geworden, dan is het hem duidelijk geworden, dan is hij echt gaan geloven en dan kan hij er ook over gaan spreken. Dan gaat Petrus zijn pinksterpreek houden, één stuk Woordverkondiging zonder allerlei bijpraatjes. En terwijl hij aan het preken is, denkt hij opeens aan een psalm van David, aan Psalm 16. Hij laat zien, dat Psalm

16 en Pinksteren bij elkaar horen en hij gaat een gedeelte van die psalm opzeggen:

„Wegen ten leven hebt Gij mij doen kennen,
Gij zult mij met vreugde vervullen voor Uw aanschijn”.

Wegen ten leven.
Nu weet Petrus het. Jezus brengt niet de dood, maar het leven. Nu kent Petrus de Heiland zoals Hij is. Christus kent de Zijnen. Nu kennen de Zijnen Hem ook.

Wij zijn vandaag bij elkaar als jongelui die van Jezus zijn. Het thema is: Kom 'es aan het Woord. Ik wil het nu even anders zeggen: Laat het Woord aan jou komen. Laat het Woord niet voorbijgaan, passeren. Laat het komen in je mond, in je hart, om het te volbrengen. Vandaag. Morgen. Altijd.

Het Woord is vlees, is mens geworden en het heeft onder ons gewoond en het woont nóg onder ons. Het licht is gaan schijnen in de duisternis en het schijnt nóg. Het ware licht is gekomen in de wereld en het komt elke dag opnieuw. Hij is gekomen tot het Zijne en Hij doet dat elke dag opnieuw. Zeker, Hij ging naar de hemel en Hij zit daar aan de rechterhand van God, als de verhoogde Heiland, maar Hij is ons daar niet vergeten. Hij is ook bij ons, door Zijn Geest. Het Woord woont onder ons, vol van genade en waarheid.

Jezus kent de Zijnen, ons, jou, mij. Hij komt in het Zijne, in ons leven, elke dag. Laten we nu samen gaan bidden tot God. Laten we Hem vragen, of Hij ons een fijne dag wil geven, of Hij ons helpen wil naar Hem te luisteren, of Hij ons wil blijven vasthouden in deze vaak zo goddeloze en onmenselijke wereld, of Hij wil blijven zorgen voor al de Zijnen, voor de ouders die het vaak zo moeilijk vinden om dat Woord over te dragen aan hun kinderen, voor de kinderen die er zo'n moeite mee hebben om te geloven.

Kom 'es aan het Woord.
Laten we dat nu eerst doen in ons gebed.

IS UW GELOOF EEN KRAAKPAND?

„Je hoort nogal eens, dat leegstaande huizen worden gekraakt.
Welnu, veel theologie is te vergelijken met zo'n leegstaand huis.
Daar is het leven uit,
het eerbiedig buigen onder het Woord,
het berouw,
de tranen over onze schuld,
de vergeving,
de verwondering,
het geduld,
de volharding,
de aanbidding van God-drieënig,
de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
Zo'n theologie wordt geweldloos gebracht door de revolutie”.

H. J. de Bie „Wapenveld” 1974, pag. 5.

Vervolg van pagina 231

Een boek van Dr. Woelderink

(tout ainsi) God alle volheid van leven in Jezus heeft gegeven, om ons dit door Hem deelachtig te doen worden, precies zo (ainsi) heeft Hij ook zijn Woord als middel verordeneerd, waardoor Jezus Christus ons met al Zijn genadegaven wordt geschonken." Dit is een uitspraak om tien maal over te lezen, ja uit het hoofd te leren! Calvijn zegt hier immers het volgende:

1. Het ware leven, het volle — tijdelijke en eeuwige — heil is in God.

2. God heeft de volheid van dit leven aan Jezus Christus gegeven om dat ons deelachtig te maken.
3. Precies zoals God nu het leven, het heil, aan Christus heeft gegeven, heeft Hij het Woord verordeneerd om ons daardoor Jezus Christus met al zijn genadegaven te schenken.
4. Door dat Woord waardoor Jezus Christus ons geschonken wordt worden wij voorts wedergeboren.
5. Dat Woord is ook het geestelijk brood waardoor wij dagelijks gevoed worden.

★ ★ ★

Dit alles wordt bedoeld als de Schrift spreekt van de **belofte**, of het **Evangelie**, of de **belofte van het Evangelie**.

En over deze belofte schrijft Woelderink op prachtige, Schriftuurlijke wijze in al zijn werken en speciaal ook in het boek dat we hierboven noemden.

kontakt met studenten van andere studierichtingen te zien dat er ook nog problemen buiten jouw vakgebied liggen.

Als C.S.F.R.-lid bezoek je een bijbelkring, waar een gedeelte uit Gods Woord wordt besproken. Verder kun je kiezen uit kringen als b.v. Nadere Reformatiekring, Institutiekring, literaire kring, een kring die de verhouding geloof en natuurwetenschap bestudeert, enz. Ook worden er lezingen van allerlei aard gehouden door leden en gastsprekers van buiten de C.S.F.R.

In het bijzonder op de weekends en konferenties die georganiseerd worden, nemen de persoonlijke kontakten en de gezelligheid een grote plaats in; ook buiten de direkte studie-sfeer spelen zij een belangrijke rol op deze studievereniging.

Wil je meer weten over C.S.F.R., vraag dan het eerstejaarsnummer van ons blad „De Civitate” aan (bekend van themanummers als 'Kohlbrugge' en 'Individu en Gemeenschap') en neem kontakt op met één van onderstaande personen:

Voor **Amsterdam**: Erica Jobse, Uilenstede 19k, Amstelveen, 020-433203.

Voor **Delft**: Jaap ten Hoeve, Prins Hendriklaan 1, Den Hoorn, 015-143928.

Voor **Enschede**: Jan Scherpenzeel, Witbreukseweg 377-301, Enschede, 05420-93659.

Voor **Groningen**: Erwin Smelt,

Duindoornstraat 559, Groningen, 050-773507.

Voor **Leiden**: Arja Kalkman, Rievoorndaal 21, Den Haag, 070-688956.

Voor **Rotterdam**: Rien Grauss, Muurbloemstraat 30a, Rotterdam, 010-186442.

Voor **Utrecht**: Marjet Geense, Lessinglaan 98, Utrecht, 030-944384, Marius Laros, Constant Erzijstraat 42, Utrecht.

Voor **Wageningen**: Marco Blok, Lawickse Allee 96, Wageningen, 08370-12803.

Voor **overige plaatsen** ondergetekende:

Leendert Terlouw,
Waalstraat 129, Utrecht,
030-884599.
(landelijke propagandakommissaris)

Studeren in Amsterdam, Delft, Groningen of Utrecht

Als je dit jaar gaat studeren zul je nieuwe vrienden en kennissen maken. Je komt in een universitaire wereld die steeds massaler en onpersoonlijker wordt. Het betekent ook dat je in aanraking komt met allerlei meningen en levensovertuigingen. Naast het omgaan met studiegenoten, met wie je de zaken die specifiek zijn voor jouw studie kunt bepraten, is ook het kontakt met mensen van andere studierichtingen belangrijk.

Die kontakten leggen, en een weg vinden in je nieuwe situatie kun je o.a. in een studentenvereniging. In welke, zal afhangen van je persoonlijke voorkeur en overtuiging. Heb je een christelijke levensopvatting, of ben je ernaar op zoek, ga dan eens kijken bij de CSR (Delft), Hendrik de Cock (Groningen), SSR-NU (Utrecht) of VGSA (Amsterdam).

Deze verenigingen proberen een juist evenwicht te vinden tussen gezelligheid en vorming. Hoewel het één het ander niet uitsluit, vindt de vorming vooral plaats in werkgroepen, bijbelkringen, themaweekenden, lezingen en een gezamenlijk congres van de vier verenigingen. Onderwerpen die dit jaar ter sprake kwamen, waren bijv.: „Vrede en gerechtigheid”, „Secularisatie”, „Het profetisch woord” en „Moderne poëzie”.

De gezelligheid is vooral te vinden op de sociëteitsavonden, culturele avonden, de diësviering, sportdagen en weekenden.

Binnen deze verenigingen is een goed onderling kontakt mogelijk met mensen, die bereid zijn elkaar te helpen om vanuit het Evangelie een eigen levensweg te vinden.

De kennismakingstijden van de verschillende verenigingen vinden op de volgende data plaats:

CSR: 1-5 sept. Inlichtingen: Civitas-centrum, Oude Delft 251, Delft, (015-135681)

Hendrik de Cock: 29aug.-13 sept.

Inl.: Sociëteit Fax, Herebinnensingel 35-35a, Groningen (050-128117)

SSR-NU: 29 aug.-4 sept.: Inl. Roel Timmermans, Nieuwe Koekoekstraat 13, Utrecht (030-719776)

VGSA: 19-22 aug. en 1-5 sept. Inl. José of Lyda Verheule, El. Rooseveltlaan 186, Amstelveen (020-430245).

Studentenleven

GA JE STUDEREN ?

Wanneer je je dit jaar voor het eerst laat inschrijven aan een van de universiteiten, hogescholen of leraren-opleidingen, zal dit op vele punten een grote verandering voor je betekenen. Je komt terecht in een omgeving waarin veel kritiek op jou en je levenshouding zal worden uitgeoefend, als je tenminste de christelijke opvoeding, die je genoten hebt, niet wilt verloochenen. Er zullen vragen op ethisch, maatschappelijk en kerkelijk terrein op je afkomen. En dan is het prettig als je deze problemen kunt bespreken met medestudenten bij wie deze problemen ook leven.

Daarom willen we je attent maken op de Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato (C.S.F.R.), wat niet anders betekent dan Studentenvereniging op Gereformeerde Grondslag; de **C.S.F.R. heeft als grondslag de Heilige Schrift** en aanvaardt als daarop gegrond de Drie Formulieren van Enigheid. Haar leden zijn afkomstig uit de rechtervleugel van de Gereformeerde Gezindte; door een lidmaatschap van de C.S.F.R. kun je de band met het „thuisfront” bewaren. Bovendien krijg je door

**VOOR
HET BESTELLEN
VAN DE
'HULP BIJ BIJBELSTUDIE'
OVER
DE BRIEF AAN DE
EFEZIËRS
ZIE DE ADVERTENTIE
OP
PAGINA 235**

Een vertrouwd (en goedkoop) adres
voor

GELD LENEN
Kantoor Spijkerboer - Elburg
(ook voor „moeilijke zaken”)

Meeuwenmaatstraat 5 - Tel. 05250-1751

**Plaats uw
familieberichten
in dit blad**

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

**Postbus 7176
te Amsterdam.**
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45